

Laste kodu Inju mõisas

1 ÜKS MÕIS

Hommikupoolikud Inju mõisas on vaiksed. Elu siin algab taas pärastlõunal, kui lapsed koolist koju jõuavad. Rakvere lähedal asuv Inju mõis on koduks 39 poisile ja tüdrukule.

Igal hommikul viivad bussid nad siit mitmesse kooli ja toovad õhtul koju tagasi.

15 ÜKS MÕIS

Lastekoduaeg Injus algas 1920. aastal, kui mõisas asutati Virumaa vaeslaste varjupaik. 80 aasta jooksul on mõndagi muutunud, ent pargi sees asuv kaunis mõisahoonne on jäänud paljudele ainsaks lapsepõlvkoduks, mida aeg-ajalt vaatamas käiakse.

Pseudonüüm mõisa järgi

Inju (saksa keeles *Innis*) küla järgi nime saanud mõisa on mainitud esmakordselt 1520. aastal. Mõisa omanike ja valdajate nimekiri tuleks pikk. 1877. aastal ostsid selle von Kraused, praegune härrastemaja valmis Hermann von Krause ajal.

Eesti tuntud inimestest on Injuga seotud olnud kirjanik Eduard Bornhöhe (Brunberg), kelle vanemad asusid Inju mõisa 1865. aastal. Isa Jaan pidas seal esialgu aidamehe ametit, seejärel võttis rendile mõisa tuuleveski. Läbisaamine härrastega ei olnud kiita, mõnda aega tegutses Jaan Brunberg Injus veel koolmeistrina ja valakirjutajana, 1870. aastal aga kolis pere Tallinna. Injus elatud aja mälestuseks avaldas Eduard Bornhöhe oma saksakeelsed novellid pseudonüümi Bruno v. Innis all.

Inju kõrvalmõisas Merikülas oli väljavahiks Kristjan ja Paul Raua isa Jaan Raud. Oma loomingus on kunstnikud kasutanud hiljem palju lapsepõlvkodu motiive.

Kild Itaaliat Rakvere lähistel

Härrastemaja ehitamise aega märgib daatumkivi "Anno 1894", arhitekti kohta täpseid andmeid ei ole. Oletuslikult peetakse selleks Rudolf Moritz Engelhardti, kes töötas Tallinnas joonistusõpetajana, on projekteerinud neorenessansi stiilis elamu Tallinnas Lai t 9 ning alates 1909. aastast olnud Tartu Ülikooli arhitekt, kus tema projektid küll suures osas realiseerimata jäid.

Inju mõisa pargi on kujundanud Walter von Engelhardt, kes on olnud mitme mõisa – Luua (1893), Visusti

Peahoone trepilt avaneb kena vaade hooldatud ümbrusele.

Aknaid kaunistavad lukukiviga läbi lõigatud kaarfrontoonid.

(1895) – aiaarhitekt, omaaegse kutsenimetusega aiainsener. Nende suguluse kohta küll teateid ei leidu, aga mõlemad on sündinud Tartus ja õppinud Tartu ülikoolis.

Inju mõisa härrastemaja on neorenessansi stiili parimaid näiteid. Ehitis lähtub Itaalia-pärasest *palazzo* arhitektuurist. Härrastemaja seinad on laotud tahutud kol-

lakashallidest paekvaadritest, hoonel on lame plekk-katus.

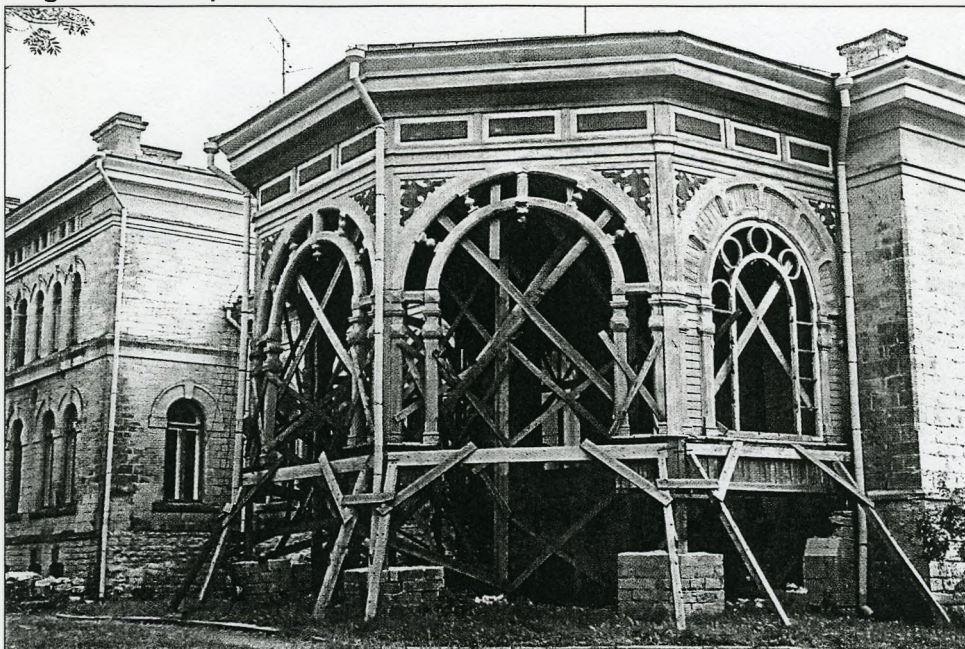
Esifassaadi keskel on kolme kõrge avaga kaaristu, sellest vasemal madalam ning paremal kõrgem kahekorru-seline risaliit. Kaaristu kannad toetuvad neljatahulistele kõrgetele sammastele, kaari dekoreerivad lukukivid. Kesk-

miste sammaste vahelt viib alla astmelise äärisega raidkivitrepp.

Alumise korruse aknad on suuremad, ülemise korruse omad kitsamad, aknaid kaunistab kaarfrontoon, mis on läbi lõigatud lukukiviga. Horisontaalset liigendust rõhustavad laiad profileeritud rääs-

Pargis on alles ka purskkaevu koht.

Taastamisel on hoone tagaküljel asuv veranda.

ta- ja vahekarniisid, vertikaalsed laiad liseenid. Neljatahulised dekoratiivsed tulbad katusenurkadel ja raidkivist, tugevalt eenduvate karniisidega korstnapiibud muudavad hoone massiivsemaks.

Maja on hästi säilinud, välja arvatud selle tagaküljel asuv viietahuline veranda, mis sõna otses mõttes tudiseb tugele ja ootab 250 000 krooni, millega saaks restaureerimistööl lõpule viia. Veranda oli olemoodi side härrastemaja siseruumide ja pargi vahel, selle kõrval olevat olnud ka terrass. Veranda ees pargis on alles purskkaevu koht. Taastatud veranda, terrass ja purskkaev

looksid tagaõue ilusa terviku, mis pargiga kokku sulaks.

“Paar-kolm miljonit läheks vaja, ja siis näeks kogu mõis välja nagu pühademuna,” unistab lastekodu direktor **Toivo Olvi**.

Direktori kabinet mõisaproua vannitoas

Kui Eesti riik mõisa võõrandas, lahkus omanik sealt, süda viha täis, ja töötas, et enam iial oma jalga sinna ei tõsta. Oma sõna parun ka pidas. Nüüd jälgib ta siinset elu portreelt suures saalis. Portree maalis mõisahärra pojapoja abikaasa Va-

lentine von Krause 1994. aastal ja kinkis selle lastekodule. Kui mõisahärra saaks pildi pealt maha astuda ja härrastemajas ringi kõndida, võiks ta üsna rahule jääda.

Lastekodu on tööpoolest hästi hakkama saanud: ilusat mõisahoonet on suudetud laste elutingimusi järjest paremaks muutes, samas aga väärtuslikku säilitades korras hoida. Ainult riigi rahaga oluks raske toime tulla, aga laste kodul on aidanud püsida ja areneda sooja südame ja heldete kätega inimesed.

Direktor nendib, et abi suurus on olnud võrdeline abistajate kaugusega – mida

kaugemalt abistaja, seda suurem abi. Suurimad annetajad on olnud mitmed organisatsioonid ja üksikisikud Hollandist, Rootsist, Norrast, Saksamaalt ja Soomest, samuti Lastefond ja Postimees, alati on tunda oma Vinni valla moraalsel tuge.

Vahetatud keskküttesüsteem ei anna veel täit efekti, sest aknad ei pea soojust. Akende uuendamist peab Toivo Olvi hädapäraseks tööks, mis hoiaks kokku poole praegusest küttekulust, aga läheks maksma umbes pool miljonit krooni. Remont käib tasapisi kogu aeg, järg oli jõudmas esimese pere puhketoa kätte, kuhu pannakse uus tapeet, puhastatakse ja õlitatakse parkettpõrandad.

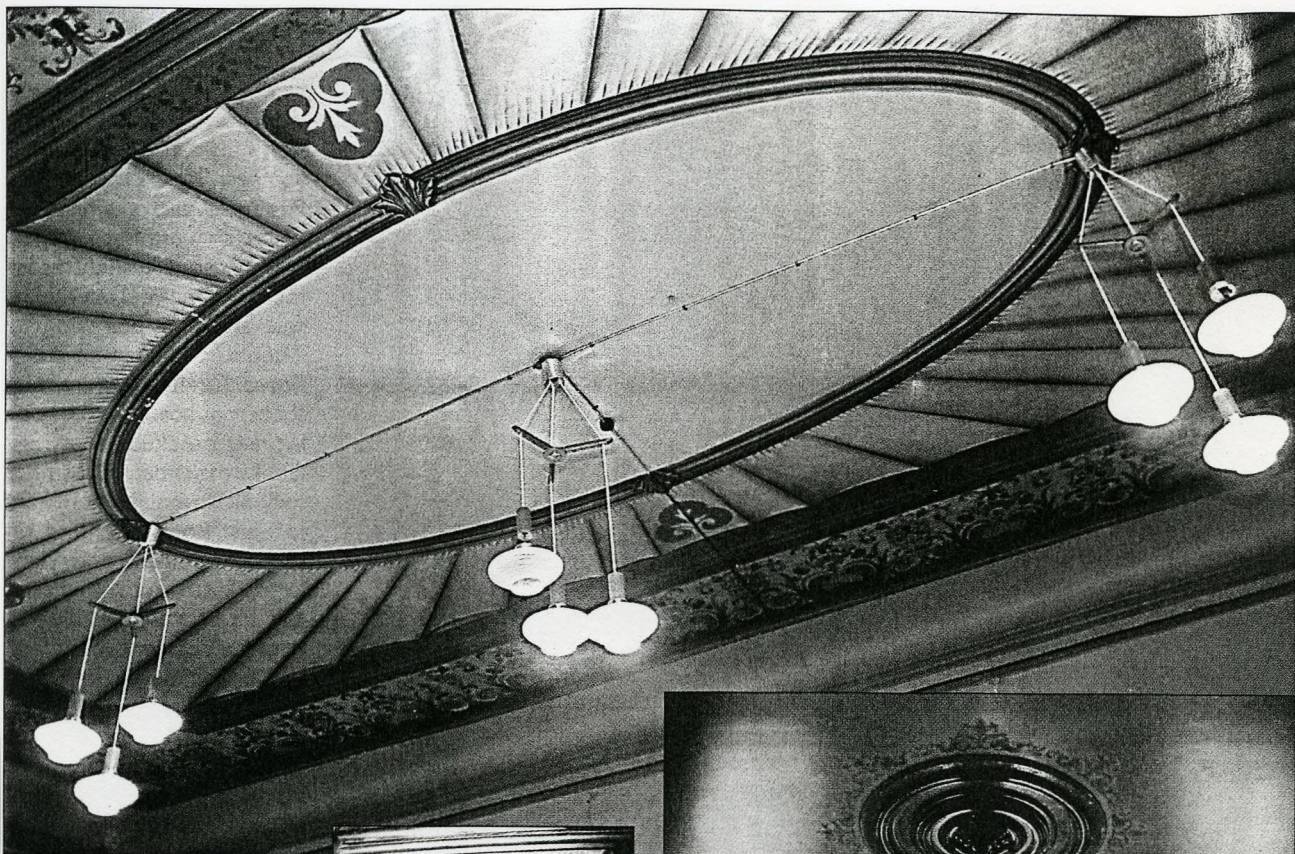
Uusi vaheseinu on tehtud mõnesse tuppa ja vestibüüli, kus näeb ka üht historitsismi-ajastu lagede kujunduse lemmikvõtet, kaunilt töödeldud tumepruuni puidust kassettlage. Kassettlagi on ka söögisaaalis ja ühes esimese korruse vahekoridoris.

Kassettlagede kõrval olid mõisa ehitamise ajal moes maalitud laed ja seinad. Maalitud lagi on suures saalis ja veel kuues ruumis. Lopsakas, kohati stiliseeritud lillornament kulgeb lae äärtel, nurkades ja roseti ümber, kasutatud on viinamarjaväadi motiivi.

Sageli võis selle, milleks tuba mõeldud, lae kujundusest välja lugeda. Toivo Olvi osutab teise korruse puhketoa, kunagise härra kaardimängu- ja suitsetamistoa laele, kuhu on maalitud mängukaartide tagakülje muster.

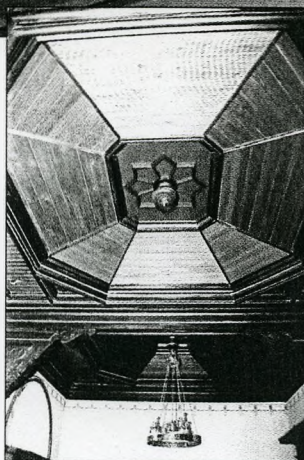
Siis avab Olvi võtmega kõrvaltoa ukse ja näitab teistki põnevat ruumi. Omal ajal olnud sel kohal asunud seinapaneeli taga peidus seif. Segastel aegadel muugiti uks varanduse leidmise lootuses lahti ning seda ei ole taastatud. Praegu asub seal arhiiv.

Esimesel korrusel paiknesid peauksest tulles paremal pool härra ja ja vasakul pool proua eluruumid. Esialgu asus direktori kabinet härra osas, siis aga koliti see proua poolele, arvatavalt kunagisse vannituppa. Ükselt vaadates paistab, nagu oleks toa sein kaetud kahhellaatidega, te-

Mitmes ruumis on hästi säilinud puidust kassetilaed ja maalingud.

gelikult on maaling krohvil. Kabinetis on rikkalikult seinamaalinguid, mis on tehtud siit tapeetide alt leitud originaalide järgi aastail 1995–1997. Restaureerijateks olid oma kandi mehed – AS Rakvere Restauraator –, rahaga toetasid Kultuurkapital, muinsuskaitseamet ning lastekodu sõpradest annetajad.

Igal perel oma pesa

Lastekodu 39 last on jagatud peredesse. Igal perel on oma pesa – magamistoad, puhkeruum, sanitaarsõlm. Uhes toas on elanikke kaks, kolm või neli. Mõned suuremad toad on muinsuskaitse nõudeid arvestades poolitatud ja seda on kavas veel teha. Ideaaliks peetakse kaheseid tube. Ühe pere lapsed on aga harjunud koos olema ning alailma käivad nad üksitel külas.

Enamikus tubades on uus ilus männipuust mööbel – Tartu mööblivabrikus või AS Flexa Kadrina tsehhis valmistatud. Uue mööbli muretsemiseks õnnestus hankida 120 000 krooni, lisaks sellele

toetasid mööblivabrikud omalt poolt. “See mööbel on küll kallis, aga tahtsime valida mõisa sobiva, pealegi on täispuidust asjad vastupidavad,” seletab direktor. Ta näitab tubades väikseid puust riiuleid, mis poisid on ise meisterdanud.

Nii saalis kui ka elutubades hakkavad silma interjööri hästi sobivad kaunid kardinad. Ega needki odavalt kätte tulnud? “Meil endal osavad õmblejad,” kiidab direktor tüdrukute käsitööringi juhendajat Ester Põiklikku, kelle õmmeldud kõik kardinad on.

Kaisukarud ja nukud vooditel ja kappidel, pildid ja reklaamplakatid seintel – toad nagu ikka mürsikutel ja teismelistel. Niisugusest kodust

siinsed elanikud vaevalt et unistadagi on osanud.

Kasvatajatega sina peal

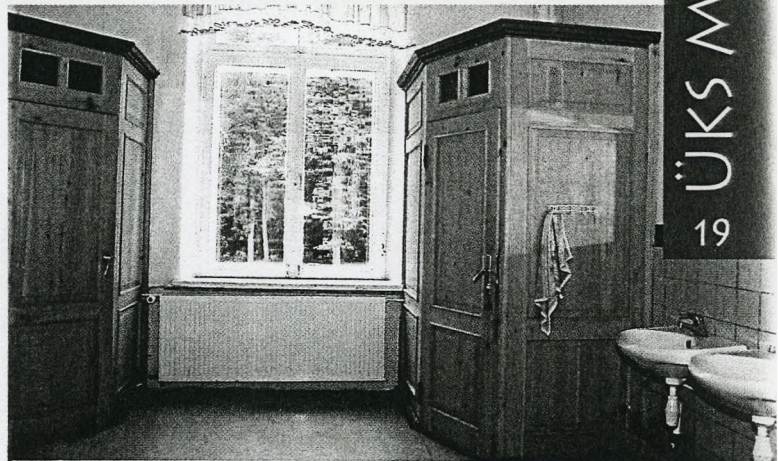
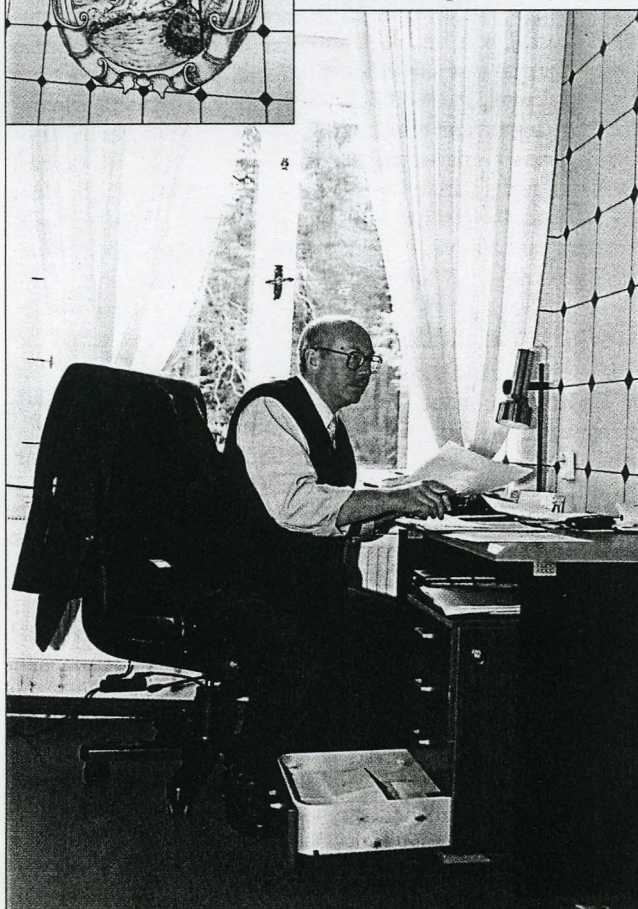
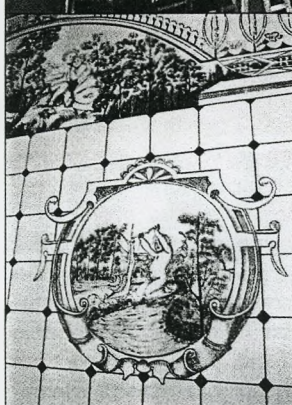
Kella kahe paiku algab harrastemajas taas vilgas elu, kohale jõuab esimene koolibuss. Inju lapsed õpivad mitmes koolis: Vaeküla ja Porkuni erikoolis, Vinni-Pajustis ja Rakveres vene gümnaasiumis, Väike-Maarja ametikoolis, Põltsamaa põllutöökoolis.

Vanemkasvataval ei ole vaja kella vaadata, laste saabumisest annab märku koputus tema uksele. Juba piilubki tume juuksetukk ukse vahelt sisse: “Oi, vabanda, sul on külaline!” Loomulikult on lapsed ja kasvatajad sina peal ning seda igas mõttes.

Kaua aega on lastekodus töötanud kasvatajad **Valentine Jors**, **Miralda Ritari** ja **Reet Undrest**. Illi Vilu on olnud siin kasvataja 34 aastat

Endises mõisaproua vannitoas, praeguses direktori kabinetis on tapeetide alt leitud originaalide järgi taastatud seinamaalingud.

Puidust duši- ja WC-kabiinid on leidlikult välja mõeldud, need justkui oleks siin algusest peale olnud.

ning ammu harjunud sellega, et lapsed oma rõõmud ja mured tema sülle kokku kannavad.

Tuleb poiss, kes on koolis aineõpetajaga tülli pööranud, ja valab kogu pahameele valju häälega välja. Teismeline tüdruk usaldab talle oma esimese armumise, ja mõnegi süütu koerustüki peab kasvataja oma teada jätma, sest usaldust ei tohi petta.

Paljud lapsed jõuavad asotsiaalsetest kodudest lastekodusse liiga hilja – muserdatud hinge ja haige kehaga. Nad on õrnod ja haavatavad, nende järgmisi samme on

mõnikord raske ette näha. Aeg-ajalt laseb mõni neist jalga otsima ema või isa, kes enam ammuilma ei ole lapse saatuse vastu huvi tundnud.

Ja kuigi koolivaheaegadel võtavad lapsed vastu tugipered, sugulased ja koguni sponsorid välismaalt, on mõisamaja ukseid alati lahti, sest ikka viibib mõni laps siin. Tegevuse puudust ei ole lastekodus ka suvel: ollakse abiks aednikul ja tehakse põllutöid, kasvatatakse ja remondimeistri valvsa pilgu all saavad hakkajamad ka traktorirooli. Lastekodul on oma puuviljaaed, kartuli-

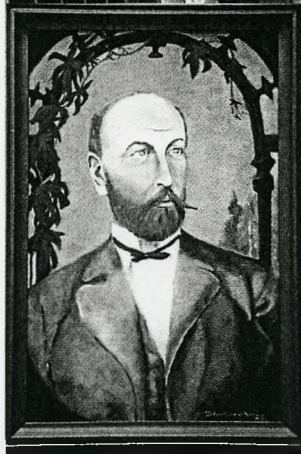
MANORIAL ARCHITECTURE IN ESTONIA
GUTSARCHITEKTUR IN ESTLAND

“Eestimaa mõisad” jälle raamatupoes

Kirjastuselt Kunst on ilmunud kordustrukk kunstiajaloolalest filosoofiadoktori Juhan Maiste teosest "Eestimaa mõisad".

Ilusas (kujundaja Jüri Kaarma) ja mahukas raamatus (456 lk, trükitud Tallinna raamatutrükikojas) käsitleb autor meie mõisate ehituslugu, seostades seda ajastu vaimu ja stiiliga. Raamat on jaotatud kaheksaks peatükiks, ulatudes nii keskajast ja kindlustatud mõisamajadest historismi ja juugendini ning mõisarhitektuuri ja tänapäevani. Üldkäsitlust täiendavad pikemad sissevaated oluliste mõisansamblite ehituslugudesse. Esile on tõstetud tähtsamaid Baltimail tegutsenud arhitekte ja kunstnikke, kelle omaaegne koostöö siinse aadliga mõjutab tänaseni Eesti arhitektuuri ja maastiku üldpilti. Mõisaraamtu 1994. aastast pärit eessõnas lubab autor: "See on raamat mõisarhitektuuri taasavastamisest. Usun, et sellisena ka vürske. Kõpsem käsitlus jäägu ootama kõpsemaid aastaid."

Raamatu esmatrükk müüdi ruttu läbi ja antikvariaatis maksis raamat üle 1000 krooni. Möisahuvilisi jätkub küllap ka teise trüki tarvis, kauplustes maksab teos u 550 kr.

Suures saalis ripub viimase mõisahärra Hermann von Krause portree, mille maalits ja kinkis lastekodule tema pojapoja abikaasa Valentine von Krause.

ja köögiviljamaa ning kasvuhoone. Priipärast saab süüa marju ja õunu, kasvuhoonest tomatit ja kurki võtta, kui isu tuleb.

Oskused eluks kaasa

Elu lastekodus on mõnети muretu: toit alati laual, korralikud rõivad seljas ning pole vaja teadagi, mis maksab leivapäts või püksipaar. Kuni ühel päeval astuvad nad ellu, teerahaks 5000 krooni. See on liialt vähe uue elu alustamiseks ja kerge kuluma, aga rohkem toetust ei ole kuskilt loota. Sestap mõeldakse Injust ka sellele, kuidas lapsi varakult enesega toime tulema õpetada.

Iga pere saab tulevikus oma kööginurga, kus on võimalik omal käel kokakunsti proovida. Kööginurkade sis-

Vestibüülist viib trepp teisele korrusele, kus kunagi olid külalistetoad.

seseadmine nõuab lisaks vae-
vale vähemalt 70 000 kroo-
ni, et kõik sanitaarnõuetele
vastaks. Kööginurgad aga on
niisama tarvilikud kui keldri-
korrusele sisse seatud käsi-
tööklassid ja õmblustoad.

Siin teevad tüdrukudki puutööd ja poisid õmblevad endale püksid jalga. Keldrikorruusel on veel saun, uhkete võlvlagedega suur pidusaal ja väike jõusaal, kus vabal ajal vahetpidamata treening käib. Siinsetel poistel Erki Müüril ja Vladimir Lagutiniil on toas aukartust äratav medalikogu, sel suvel töid nad auhindu koguni Tüneesias lihtsustatud õppekava alusel õppivate noorte kergejõustiku MM-ilt.

Pilved Inju kohal

Vanemkasvataja toa seinal on Orvuna Kasvanute Liidu aukiri, millelt lugeda "Parimaste õigusi ja lapsi kaitsev lastekodu 2001".

Rahuliku ja turvalisena näivat elu vanas mõisahoones on ohustanud 1995. ja 2000. aastal Lääne-Viru maavalitsuse sotsiaalosakonna möte lastekodu Rakvere linna kolida ja mõis maha müüa. Põhjusteks on toodud seda, et mõis ei ole hoolekandetasutuseks kohaldatav ja selle majandamiskulud on liiga suured.

Loodetavasti ei tulda selle mõttega taas välja 2005. aastal. Lääne-Viru maakonna

kui rohelise maakonna arengukontseptsiooniga ei ole midagi suuremas vastuolus kui lastekodu üleviimine rohelisusest ja puhtast õhust linnakividele betooni ja betooni sisse.

Mõisa hiljuti valminud rekonstrueerimise projekt võimaldab luua 40 lapsele uutele tervisekaitsenormidele vastavad elutingimused ja tagada ka hoone ökonoomse majandamise. Kuid kas oma varjusurmas ideed taga leinavad ametnikud tahavad ja suudavad selleks raha leida?

Inju on ka linna halbadest ahvatlustest parajalt kaugel! Ega asjata ole kolleegid linna- lastekodudest mõnda kas- vandikku hukutavate ahvat- luste või halbade sõprade eest Injusse pakku saatnud. Enamasti on need lapsed siin ka joone peale saanud.

Seepärast oleks kahju, kui otsustataks uisapäisa. Kaugemas tulevikus muutub hoolekandesüsteem paratamatult. Paljudes riikides, kas või Rootsis, ei ole juba praegu lastekodusid – vanemate hüljatud või orvuks jäänud lapsed leiavad kodu tugiperedes.

Aga kui Inju lapsed paluvad: "Ärge jätke meid kodust ilma!", siis miks arvatakse, et keegi on käskinud neil seda öelda.

HELJU KOGER
ARVI KRIISI FOTOD